

A szegedi opera Kőbányán

Ismét megnyitja kapuit a vidéki színházi társulatok előtt a kőbányai Pataky István Művelődési Központ Színházterme. A munkáskörület művelődési házában rendszeresen szereplő Szegedi Nemzeti Színház ezúttal operatársulataival lép a fővárosi közönség elé: november 28-án, délután 5 órakor mutatják be Verdi: Traviata című operáját.

Az előadást Pál Tamás Liszt-díjas karmester vezényli. Főbb szereplők: Vámosy Éva, Réti Csaba, Gyimesi Kálmán.

Tudományos ülés

Tudományos ülést rendez a TIT megyei egészségügyi szakosztálya, a Szegedi Akadémiai Bizottság és a MOTESZ egészségügyi szervezők dél-keletmagyarországi szekciójá ma, szerdán délután 5 órától az akadémiai bizottság Somogyi utcai székházában. Két NDK-beli professzor tart előadást, Dr. Karlheinz Renker, a Halle-Wittenbergi Luther Márton Egyetem intézet igazgatója és dr. Ursula Renke, az egyetem tanszékvezetője beszél a testi sérültek helyzete a világban, illetve A szénmonoxid mérgezés az iparban címmel.

Szaktanácsból mérnök?

Az ÉDOSZ vizsgálata

A szaktanács fizikai dolgozók felsőfokú tanulmányai biztató kezdet után lényegében zsákutcába jutottak az élelmiszeriparban. Ahhoz, hogy az érdeklődést ismét fölkelthessék, több intézkedésre, a kedvezmények fokozására és az egyéni boldogulás nyomán követésére van szükség — ezt állapította meg az ÉDOSZ átfogó vizsgálata.

Öt évvel ezelőtt, amikor a Minisztertanács határozata nyomán lehetővé vált a kiváló képességekkel rendelkező fizikai munkások előkészítő tanfolyam utáni egyetemi, főiskolai jelentkezése, még harminchatan vágtak neki, és közülük tizenkilencet fölvettek a felsőfokú oktatási intézményekbe. Egy évre rá már csak 28-an jelentkeztek és közülük mindössze tizenketten jutott be a főiskolákra egyetemekre. A visszaesés

után 1979-ben bekövetkezett a mélypont: mindössze ketten kezdtek meg tanulmányukat.

A visszaesést azzal magyarázzák, hogy az élelmiszeripari vállalatok nagy részének nem növekszik az igénye a felsőfokú végzettségű szakemberek iránt. Különösen a nagyvárosok és iskolaszékhelyek körzetében telített a szakember-ellátottság, sőt bizonyos fokok a túlképzés jelei tapasztalhatók. A vállalatok inkább választják a kényelmesebb megoldást: a nappali tagozaton végzett hallgatókból válogatják ki a szakmai utánpótlást.

Gondot okoz az is, hogy a korábbi években a Gödöllői Agrártudományi Egyetem keretében önálló vezetőség intézte a fizikai munkások továbbtanulását, 1978-ban azonban ez a testület megszűnt.

Eleonóra — Siklóson

Hazánkban igen ritka ragadozómadár tűnt fel Siklóson: az úgynevezett Eleonóra sólyom. A szép nevű szárnyas a Földközi-tenger sziklás partvidékén honos, de enyhételeken mezeje elkalandozik észak felé. Valószínűleg most is a melegbe déli légáramlás hozta országunk területére a mediterrán madarat, az időjárás hidegebbre fordulá-

sa azonban minden bizonnyal ismét dél felé fordítja. A csaknem fekete tollazatú, hosszú farkú sólymot a siklósi várnál figyelték meg, emint a reggeli és az alkonyi órákban verebekre vadászott. A sebes röptű madár olyan gyorsasággal csapott le a zsákmányára, hogy alig lehetett szemmel követni.

Kohán-lecke Kiállítási napló

Vajon hányféleképpen lehet csoportosítani, rendszerezni, fölosztani egy olyan gazdag életművet, mint a Kohán György? A néhány évvel ezelőtt felavatott csodálatos gyulai Kohán Múzeum leltárkönyve szerint a művész mintegy 600 nagyméretű olaj- és viasztemperafestményt és közel három ezer grafikát adományozott szülővárosának. A gyulai Kohán Múzeum állandó kiállítására az életmű legreprezentatívabb darabjait válogatták. Maradt azért jó néhány a raktárban, amiből vandorkiállításokat, önálló bemutatókat lehet rendezni. Sokféle lehetőség kínálkozik. Tárlat rendezhető például az életmű bizonyos periódusaiból — a pályakezdés éveit, a párizsi élmények hatása, a monumentális időszak, az utolsó évek stb. felosztható a gazdag anyag műfajok szerint — festmények, viasztemperák, rajzok, színes grafikák —, de például témák alapján — tájképek, csendéletek, életképek stb. — vagy egy-egy nagyméretű munka kialakulásának fázisait reprezentáló sorból. A kérdés csupán az, hogy ezekből a részekből kibontakozik-e az a totális horizont, fölfénylenek-e azok a csúcok, amelyek Kohán György művészetét kijelölik a XX. század hazai és nemzetközi képzőművészeti életében?

A szegedi November 7. Művelődési Házban öt éven belül immár a második Kohán-anyagot láthatjuk. 1975-ben olajfestményeiből, most viasztempera képeiből válogattak egy kiállításra valót. A huszonegy kép egy festői technikát reprezentál, mégpedig nem is azt, amely Kohán művészetében a primszerepet játszotta. Viasztempera képeit elsősorban terveknek, vázlatoknak, kísérleti daraboknak, a műhelymunka fázisainak tartotta. Ezzel a technikával próbálta ki többek között azt az analitikus utat, amely a tárgyak dekoratív geometrikus felbontásához vezetett. (Csend-

élet köcsöggel, Csendélet tállal, Kagyló az asztalon, Kávéfőző, Kávéskanocs stb.). Az említett képek az ötvenes-hatvanas évek fordulóján készültek, abban a lélegzészni örömpériódusban, amikor, hosszú hallgatás után a Múcsarnokbéli kiállítás fölöttörte körülötte a meg nem értés, a mellőzés, a csönd jegét, s egyre több elismerésben volt része. Ez leolvasható a képek oldott, majd hirtelen másrészt fogalmazott a harmincas évek második felében, amikor a Gázoló bivalyok, vagy a Gémeskútjánál még posztimpressionista-expresszionista indulatokat hordozott. S mennyire másként, amikor életének tragikus korszakaiban döbbenetes erejű, nagy vázsnainak előképeit készítette (Lilában, Ravatal, Sirató).

Az újszegedi művelődési házban látható huszonegy viasztempera kép, így vázlatosan is, jelez egy alkotói ívet a harmincas évek közepétől a hatvanas évek elejéig, bepillantást enged az ismert nagy Kohán-képek hátszögébe, fölfele egy nagy művész alkotóműhelyének titkait.

Kohánról szólni, műveit minél nagyobb közönség előtt bemutatni, alkotásait elemeni igencsak fontos és sürgős feladatunk. Nemcsak azért, mert a XX. századi magyar képzőművészet egyik legeredetibb tehetsége, legnagyobb formátumú egyénisége volt a gyulai vári kovácsmester tragikus sorsú fia. Bejárta fél Európát visszatért tápláló gyökereihez, s a Vihar-sarok két városában, Hódmezővásárhelyen és Gyulán teremtett európai mértékkel mérhető életművet. Magába olvasztotta a század minden fontos korszerű és előremutató művészi törekvését úgy, hogy ezért és mindenkellé- nére mégis önmaga tudott maradni. Minden egyes alkotása, legyen az hatalmas

méretű pannó, festmény, vagy grafika, vallomás erejű és értékű.

Életének utolsó évtizedében részt vett minden vásárhelyi őszi és szegedi nyári tárlaton, nem is akármilyen művekkel. Magának érezte a vásárhelyi seregszemlék határozottabb elképzelés születte törekvéseit és a szegedi nyári kiállítások oldottabb, nyitottabb világát. Nem véletlenül. Hisz korlátokat nem ismerő, egyetemes érdeklődésű és mélyen elkötelezett tehetség volt. Használta a konstruktivisták megértelt építkező fejelemét, fölszínre hozta érzelmeinek expresszív mélységét, hatalmas hőfokra izzította az alföldi motívumokat, kubista eszközökkel faragta monumentális jelképfiguráit, síkokra bontotta a hagyományos alföldi képépítő elemeket. A kifejezés módok sokfélesége, a sokoldalúság, a csoportokhoz nem köthető szuveren alkotói látásmód, a skatulyákba nem gyömöszölhető öntörvényű művészi világ, a magyarságtudat és az egyetemes világkép az, ami Kohán képzőművészetünk kimagasló alakjává emelte. Példája alkalmas mind bonyolultabb helyzetünk feltérképezésében a mérce-szerepre; összetett viszonyaink tisztázásában a világlátótorony funkciójára; a továbblépésben útjelző táblának. Még ilyen, a hatalmas életművet tekintve töredéktárlat kapcsán is, mint a mostani huszonegy viasztempera kép bemutatója.

Tandi Lajos

Kombájnok vágják a nádat

Megérett a nád, munkához láttak a nádvágók a Velencei tónál. Egyelőre csak a partok mentén, a könnyen hozzáférhető helyeken levő termést takarítják be. A mélyebb vizeken csak a jég beállta után kezdik meg a munkát. A tervek szerint az

És a végén mindenki énekel

Dundo Maroje, Szabadkáról

Pontosabban: Dundo Maroje, Dubrovnikból. Mert az Adria e csodavárosából érkezik fiát keresve Rómába a jeles és vagyonos uraság, Dubrovnikból, ahol tintakék a tenger, óriási rájákkal a csónakjukban érnek partot a halászok, velencei stílusú palotácskák erkélyein szép szemű lányok szépitkeznek, leanderek, pálmák, tújak láthatók az utak mentén, s a vörös bort mindenki kedveli.

Izíg-veéig reneszánsz és délszláv komédiát írt Marin Držić a 16. század közepének horvát író-bohémeje, az első igazi népi író a jugoszláv irodalom történetében. A Szabadkai Népszínház magyar tagozata hétfő esti kisserházból vendégszereplésen Szegedre is elhozta Dundo Marojét, borkedvelő szolgálójával, Bokčilóval együtt, továbbá a furfangos Pometet, Laurát, a világszép kurtizánt és a többieket. A színpadon kifeszített halászháló (a csónakjukban óriási rájákkal partot érő halászok teljesen hozzájuk képzelték), velencei stílusú palotácskák, erkélyeiken ama bizonyos szép szemű leányok is annak rendjelmódja szerint ott vannak, a leanderek, pálmák stb. szintúgy könnyedén asszociálhatók, a vörös bor fölöttébb kellemetes élvezetéről pedig hőseink lépten-nyomon akkurátusan gondoskodnak. Az a mellékes tény pedig, hogy valójában nem Dubrovnikban vagyunk, hanem Rómában — majdhogynem semmit nem jelent. Mert a reneszánsz kori Ragusa áll előttünk, korhűen s egyúttal stílizáltan, hiszen a rendező Radoslav Z. Doričić és a jelmez meg a díszlettervező, Vesna Radovićot és Aleksandar Zlatovićot szemmel láthatóan a Držić iránti hűség és a divatos színpadképmodell egyaránt vezette. Kavarog a mediterrán élet: intrikus, cselédlány, pénzsóvár kereskedő, ravasz szolga itt és ott s mindnyájan igen gyakran — dalra fakadnak. A szabadkai Dundo Maroje imígyen kívánja megőrizni hámisítatlan délszláv vitalitását: gondol egyet — és musical lesz belőle.

A klasszikus népi komédiát átdolgozó Marko Fotez nyomán a szabadkaiak egyszerre kívánták volna megőrizni az eredeti mű bővérű humorát, vaskos népi realizmusát, természetes délszláv biáját, s egyben mai hangos, gitáros-elektromos orgonás daljátékfazonat adni ehhez, hagyomány és korszerűség párhuzamba állítandó. Úgy, hogy a népi komédia tökéletesen össznépivé váljék. Az előadás legnagyobb buktatója azonban éppen e kettősség görcsös egységesítő törekvése lett. A cselekmény feszes, gördülékeny vonala cikcakóssá vált, az arányok eltolódtak, a rendezés időnként mintha saját ötleteivel nem tudott volna mit kezdeni. A kezdeti, átgondolt tünő „előadás az előadásban”-konceptió később hol eltűnni látszott, hol felerősödve tért vissza, a tudatosság nem valami meggyőző rekvizitumaként. A nagyszámú zenei be-

tét végső soron többet ért, mint használt, olyan operettelemeket vitt a produkcióba, amelyek Bécsben teljesen rendjén valóknak tűnhettek, ám Dubrovnikban, vagy éppen Rómában aligha. A Dundo Maroje természet üdesége imígyen néha fűledtté vált, máskor önmaga paródiájává. S az igen szimpatikus „közönségcsalogató” attitűd a darabvégi közös énekléssel — túl sokat, sajna, nem segíthetett.

A komédia főszereplőjévé előlépett Pomet, a szálakat (saját éhes hasa és nő után sóvárgó gazdája érdekében) össze-vissza bogozó szolga (Árok Ferenc) figurája kulcsfontosságú pontja lett a szabadkai Dundo Marojénak. Árok Ferenc váltakozó szerencsével tudta megoldani ezt a feladatot. Igazán elemben akkor volt, amikor egyik-másik jelenetben dramaturgiai szükségszerűségeként kénytelen volt visszatalálni a népi komédiázás ősi, természetes rétegeihez; máskor viszont jó néhány, különben eredetinek nevezhető megoldása erőltetettnek tűnt. A szép szolgálólányt, Petrunjelát játszó Póka Éva volt az, aki — szóban és dalban egyaránt — képes volt egy személyben is némi egységet kölcsönözni a Dundo Maroje szabadkai inter-

pretációjának. Szerepformálása magabiztos volt, mozgása ihletett és mégis pontos, hangja kiváló. Albert János (Bokčilo), jóllehet könnyebb dolga volt legtöbb kollégájánál, szintén igen jól bontotta ki a részeges szolga folklorisztikus karakterelemeit. Fura módon a címszereplő, Dundo Maroje szinte rezonorré halványodott a szabadkai előadásban: alakfőja, Barácius Zoltán szemmel láthatólag nem tudott mit kezdeni eme szituációkban, eszközei meglehetősen egyszerűk voltak. A bőséges időt igénybe vevő zeneszereket Megyeri Lajos karmester elegánsan igyekezett egybefogni — a produkció több, zeneileg emlékezetes pillanata az ő érdeme.

Egyszóval a Dundo Maroje Dubrovnikból — valójában Szabadkáról — Rómán át Szegedre érkezett. Sokak táncal és dallal. Olyannyira, hogy a levegőn már mindenki — még úgyahogy a közönség is — énekel. S ha vesszük, hogy operettben, musicalben ez leginkább így is van rendjén: aki mást várt fojtja szintén dalba bánatát.

Miként Dundo Maroje, ki nek pénzét Rómában eltékoztolta a léha fiúgyermek. Színtén énekelve.

Domonkos László

Kavicsokból torpedó...

Érzések, üzenetek filmszalagon

A hajó lám, nem süllyed el. Ringatózik a vizen. A Örköké keresem, kutatom a kamerával, mit tudnék adni magamból, magam után. Révész István harmadikos gimnazista, a klub legfiatalabb tagja: — Apunak van felvevőgépe. Kíváncsi voltam, hogyan csinálja. Sok filmet nem tetstet, de nem bíráltam, hiszen még annyit sem tudtam a filmkészítésről, mint ő. Elvégeztem itt a klubban egy tanfolyamot. Sok segítséget kaptam akkor is, meg most is, mikor már tagja vagyok a csoportnak. Már én is használom a kamerát. Szeretnék jó filmeket készíteni, olyanokat, amelyek mindenkit érdekelnek.

Kiss Károly építéstechnika Kalit című filmje nemzetközileg elismert. Spanyolországban, Kanadában bemutatatták, s több külföldi televízió is műsorára tűzte.

— Apám szigorúan nevelt. Mindenbe beleeszt. Az ő akaratát próbálta érvényesíteni rajtam is. Lázadoztam ez ellen, mert mindig mocorgott bennem valami. Azt akartam elmondani, ami bennem volt, kifejezni gondolataimat. Kezdttem filmekben gondolkodni. Amikor először vettem kamerát a kezembe, éreztem, a film az én műfajom. Hat éve járok a klubba, sokat tanultam, különösen Váradi Jenőtől. Szívesen segítetek mindenkinek.

A szegedi amatőrfilmszek története tizenhét esztendő. Néhány fényképező fiatal összefogott, műhelybe tömörült. Akkor még nagyon kezdetleges eszközök álltak rendelkezésükre. Ma már szép klubhelyiségük is van. Jó felszereléssel készítik filmjeiket, nem is akárhogyan. A Népművelési Intézet adományozta eddigi eredményeikért, közösségi életük példás alakulásáért.

Mag Edit